

Antoine de Saint-Exupéry

Tanečnice Manon

Letec

ANTOINE

DE SAINT-EXUPÉRY

TANEČNICE MANON

LETEC

s předmluvou editora

Albana Cerisiera

Vyšehrad

Copyright © Éditions Gallimard, Paris, 2007

Translation © Věra Dvořáková, 2008

Illustrations © Jan Hisek, 2008

Typography © Zdeněk Ziegler, 2008

ISBN 978-80-7021-960-7

PŘEDMLUVA

Tanečnice Manon (Manon, danseuse) je jeden z prvních Saint-Exupéryho textů určených k vydání. S výjimkou několika řádků otištěných v prvním svazku *Sebraného díla* („Bibliothèque de la Pléiade“) podle strojopisu vystaveného v roce 1984 ve Státním archivu na výstavě k výročí Saint-Exupéryho smrti (strojopisu, který autor svěřil Louise de Vilmorin), text přesto zůstal dodnes nevydaný. V *Sebraném díle* krom toho není ani zmínky o tom, že existuje ještě další jeho kopie, která byla vystavena třicet let předtím v Národní knihovně a pochází ze sbírky Fonscolombe. Autorovi biografové se o existenci tohoto textu několikrát zmiňují, a především

Nelly de Vogüé, jež klade jeho vznik do roku 1925.

Vzpomínku Saint-Exupéryho důvěrné přítelkyně potvrzují i různé narážky v autorově korespondenci. Ale je potřeba zachovat opatrnost: Od chvíle, kdy byl mladý Saint-Exupéry (narodil se zároveň se stoletím) jako záložní důstojník letectva osvobozen od vojenských povinností, jeho literární činnost se znásobila. Do občanského povolání se pustil bez nadšení. Rodina jeho snoubenky Louisy de Vilmorin ještě před rozchodem dvojice dosáhla toho, že se vzdal kariéry vojenského pilota. Brázdí tedy zasněně, melancholicky a nepřilíš soustředěně silnice střední Francie jako zástupce podniku Kamiony Saurer. Průzkum trhu a obchodování mu příliš nesedí, a tak během dlouhých hodin venkovské samoty uspokojuje a upevňuje své povolání spisovatele – když prozatím nemůže plně uspokojit své povolání letce (je to období před jeho nastoupením k Aéropostale). Drží se tedy pera a píše jednu „povídku“ za druhou, jednu

„novelu“ za druhou, dokonce se pustí i do románu. Kam až tyto pokusy dospěly, nevíme, neustále se však svým blízkým, kamarádům, přítelkyním a rodičům, o nich zmiňuje, jak pokračují, nebo jak uvázly ve slepé uličce. Například v dopise Renée de Saussine (Guéret, 1925) se netrpělivě dožaduje, aby mu adresátka sdělila, jak se jí „ta povídka“, na níž si tak zakládá (pravděpodobně *Manon*), líbila, a končí slovy: „Musí se vám líbit, jinak už jakživ nic nenapíšu.“

Jeho korespondence z té doby skutečně svědčí o bohaté a radostné literární aktivitě, provázené jakousi počínající reflexí o psaní: „Všiml jsem si,“ píše v roce 1924 matce, své pozorné čtenářce, „že když lidé mluví nebo píší, každou myšlenku hned opouštějí a začnou vytvářet umělé dedukce. Užívají slov jako nějakého počítačícího stroje, z něhož má vyjít pravda. To je idiotské. Je potřeba naučit se ne rozumovat, ale přestat rozumovat. [...] Celá má pedagogika se upřesňuje a bude z toho kniha. Vystává to jako vnitřní drama určitého chlápka. Počáteční

odvržení všeho a potřeba být drsný. Nejprve je nutné žáka obnažit a ukázat mu tak, že není ničím.“ Nebo později: „Jak chcete, abych napsal, že jsem se vykoupal... Nebo že jsem povečeřel v rodině u Jacquese. Takové věci jsou mi tak lhostejné.“

Mezi těmito písemnostmi je také *Manon*. Saint-Exupéry své sestřenici Yvonne de Lestrangle, vévodkyni de Trévisse – jež bydlí v Paříži na nábřeží Malaquais, s „Toniem“ má velmi blízký vztah a jeho literární snahy podpořila tím, že ho představila Andrému Gideovi a dalším svým známým mezi spisovateli – v dopise z roku 1927 povídku připomíná s tím, že podle anonce měla vyjít v roce 1926 v revue *Europe*, kam ji doporučil jejich společný přítel Jean Prévost. Na stránkách revue, založené v roce 1923 pod intelektuální patronací Romaina Rollanda, můžeme v létě 1926 mezi stručnými obsahy ohlašovaných budoucích příspěvků skutečně číst jméno Saint-Exupéryho, ale bez uvedení titulu *Manon*. Z autorových slov nicméně vyplývá, že povídka skutečně vzni-

kla, byla dokončena a bylo mu přislíbeno otištění.

Že spisovatel a kritik Jean Prévost chtěl, aby revue *Europe* otiskla *Manon*, nijak nepřekvapuje. Byl to právě on, jehož zásluhou budoucí laureát ceny Femina nastoupil úspěšnou dráhu spisovatele. Prévost byl šéfredaktorem literární revue *Le Navire d'argent*, vydávané knihkupectvím Adrienne Monnierové. Mladý Saint-Exupéry, vysoký, trochu neobratný, ale zároveň brilantní chlapík, s nímž se setkával v salonech vévodkyně de Trévise, ho zaujal svou osobností a určitými náznaky talentu. Přesvědčen o jeho nadání, neváhal otisknout v dubnu 1926 v posledním čísle *Navire d'argent* jeho první text nazvaný *Letec (L'Aviateur)*, příběh civilního letce a instruktora vojenského letectví Jacquese Bernise – s nímž se později setkáme v *Kurýru na jih*. *Letec* je patrně fragment rozsáhlejší práce, která měla titul *Únik Jacquese Bernise*, a je dnes ztracená. Krátká poznámka, kterou Jean Prévost doprovodil otištění novelky ve své revui,

potvrzuje složitý zrod příběhu: „Saint-Exupéry je odborník na létání a konstrukci letadel. Vídal jsem ho u přátel a velice jsem obdivoval, s jakou působivostí a důvtipem dokázal líčit své dojmy. Pak jsem se dověděl, že je i zapsal, a velmi mě zajímalo si to přečíst. Mám dojem, že své vyprávění ztratil, po paměti je dal znovu dohromady (sestavuje si vždycky všechno celé v hlavě, než to napíše) a vytvořil tak povídku, z níž jste právě četli ukázkou. Řekl bych, že taková umělecká bezprostřednost a pravdivost jsou u začátečníka překvapivé. Nepochybuji, že Saint-Exupéry chystá další příběhy. JP“

Jean Prévost v té době četl také *Tanečnici Manon*. Nebyl sám. Saint-Exupéry byl tehdy už v přímých vztazích (samozřejmě literárních) s redakcí NRF, vedenou Jacquesem Rivièreem. První text, *Let (Le Vol)*, tam předložil už v roce 1923; a z jeho tehdejších dopisů matce vysvětává, že s otištěním jedné ze svých „povídek“ vážně počítal („Napsal jsem v poslední době dvě tři věci, jsou docela dobré.“).

Gastona Gallimarda, ředitele nakladatelství Nouvelle Revue française, Saint-Exupéryho první texty zřejmě zaujaly. Povzbudil ho, aby *Tanečnici Manon*, jejíž jedna verze mu byla předložena, dokončil, a v roce 1925 mu navrhl, pokud dokáže k *Tanečnici Manon* a *Leci* přidat ještě dva texty, že mu vydá knihu. Saint-Exupéry byl nadšený a jásavě hned napsal svému kamarádu Jeanu Escotovi: „Zapomněl jsem ti říct, že mi Gallimard vzkázal, abych napsal ještě dvě novely a že mi pak všechny čtyři vydá v knize.“

Nic z toho se však neuskutečnilo a zůstalo jen u slibů. Takže Saint-Exupérymu, který se mezitím stal pilotem na afrických linkách Aéropostale, leží záležitost s otištěním jeho povídky v hlavě ještě v první půli roku 1927, když píše Yvonně de Lestrangle: „Ztratil jsem úplně chuť psát. *Europe* ohlásila *Manon* už před rokem, ale Prévost se na to vykašlal a to mě štve. Klidně nemusím publikovat nic, ale *Manon* chtěl na mně on sám. Mohl si všechn ten rozruch odpustit.“ Yvonne se radila s přáteli a dala pak mladíkům rukopis

(znovu?) přečíst Andrému Gideovi. Saint-Exupéry píše 24. června 1928 z Casablanky své sestřenici: „Sděl mi názor Andrého Gidea na *Manon*. *La Revue hebdomadaire* mi nic moc neříká. A jeho cudnost by mu to nedovolila.“

Jak to dopadlo s touto přímluvou, nevíme. Jisté je, že se Saint-Exupéry takřka vzápětí vrátil ke psaní; po svém jmenování ředitelem saharské letecké stanice na mysu Juby se pustil do svého prvního románu, *Kurýra na jih*, v němž dále rozvinul dobrodružství pilota Jacquese Bernise; román dopsal koncem roku 1928. V té době píše Yvonně de Le-strange: „Gide zřejmě usoudil, že je *Manon* pitomá. Připadá mi to tak dávno! V každém případě už *žádná revue*. Kdyby to šlo, tak „Dílo“ („Une oeuvre, un portrait“ – „Dílo, portrét“ – byla knižní řada NRF, v níž od roku 1921 vycházely krátké texty mladých autorů spolu s rytinou jejich portrétu), nebo NRF, nebo v omezeném nákladu někde jinde. Napsal jsem knihu o 170 stranách. A hotovo.“ A téže adresátce o několik dní

později: „Napsal jsem jednu věc, má to 170 stran, taková trochu podivnost. Z mé strany je to chvályhodná snaha, ale málo odměňovaná.“ Gideovi ta „věc“ jako podivnost nepřipadala; heroický rozměr příběhu ho přesvědčil a sám osobně text předal v roce 1929 Jeanu Paulhanovi, aby ty nejlepší stránky otiskla NRF; a Gaston Gallimard s mladíkem rychle sepsal smlouvu. *Kurýr na jih* vyšel v červnu 1929. Od té doby nebyla o publikování *Manon* už nikdy řeč. Saint-Exupéry však na to myslel až do konce, což dokazuje, že mu tento krátký příběh, podle některých pozdějších názorů nedokončený, ležel na srdci.

Tanečnice Manon a *Letec* jsou tedy dva texty z doby, kdy se začínalo rodit Saint-Exupéryho románové dílo. Jeden od druhého se liší dějem i kulisou příběhu; a v *Letci* se výrazněji ohlašuje *Kurýr na jih* – jak stylem, tak významným postavením, jež v něm zaujímá popis letu a tělesný vztah ke stroji a žvlům, a také literárním využitím panoramatického pohledu, ohniska nových

literárních možností. Obě díla spojuje i postava Bernise, novelka však nemá ještě onen lidský a duchovní rozměr, jaký dodá zkušenost u Aéropostale třem prvním autorovým knihám.

Svět popisovaný v *Manon* přesto není *Letci* ani *Kurýru na jih* tak docela cizí. I v těchto prózách Saint-Exupéry občas líčí dusné ovzduší tančiren, gigolů, poslíčků v livrejích a zoufalých postav žen prodávajících své tělo, bludné toulky pařížskými ulicemi za noci a k ránu. Bernis po svém neúspěšném „úniku“ s Genevièvou skončí v jednom pařížském nočním podniku, sleduje truchlivé představení mladých tanečnic, tu nejléhčí z nich si k sobě přitáhne, pod líčidlem nachází lidskou bolest a nesmírnou únavu, nakonec podlehne nabídce efemérní a deziluzované útěchy a spojí svou samotu s její: „Všechno zanícení už v něm povolilo. Říkal si: ‚Nemůžeš mi dát nic z toho, po čem toužím.‘ Ale byl tak krutě osamělý, že ji potřeboval.“ Tělo je smutné... když je neoživuje duch.

Jsou zde samozřejmě ozvuky *Manon* a v biografické rovině ozvuky Saint-Exupéryho pařížských let předtím, než ho *Aéropostale* odvedla na konec světa. Toulky po typických místech noční Paříže a setkání s různými bludnými postavami Saint-Exupéry, často s přidáním fantazie, líčí v dopisech, které píše svým tehdejším kamarádům. Někdejší snoubenec Louisy de Vilmorin nebyl častým hostem jen v mondénních literárních salonech à la Bossuet, ale také v podnicích, kde nebyla ženská těla k mladým mužům odmítavá,

Manon, stejně jako *Kurýr na jih*, je příběh o nezdařeném úniku a o životním neuspokojení. Příběh sentimentální, v němž ještě zaznívají emoce dospívání, ale zároveň se už objevují určité známky osobitosti – síla a senzualita některých obrazů, výrazné zkratky, zlomy v konstrukci a sklon k abstrakci, i když brilance nehovoří ještě plně Saint-Exupéryho hlasem. Malá tanečnice, jež není s to vydělat si na živobytí jen tancem (víte, jak to chodí...), je křehká postava,

možná ne tak složitá jako Geneviève, ale stejně jako ona hledající záchranu v iluzorním úniku, který je jen klamem. Když je Saint-Exupéryho srdce trochu opilé a jeho nesmírná citlivost naráží na lidskou marnost a existenciální osamělost, dokáže být někdy i plačtivý. Když se v *Manon* sklání nad životním údělem půvabné dívky, jež ve svém „romantickém smutku“ sní o úniku z vlastního osudu, trochu takový je.

Celé Saint-Exupéryho dílo je poznamenáno hrozbou nesmyslnosti světa, jeho stádnosti, rutinérství. Polosvět tančiren je toho překvapivou ilustrací. Ač se ukazuje příslib svítání, uzavřený svět šampaňského a pozlátka, v němž žije malá Manon, není místem, kde by se mohla vnitřně obrodit. Skulina pootevřená setkáním se zralým mužem, člověkem rovněž trpícím pocitem určité životní marnosti, je pouhá fata morgána, klamně slibující osvobození, jež není možné. Manon, odsouzená být tím, čím ji společnost udělala, placeným nástrojem, který už nerozhoduje ani sám o sobě, hledá záchranu

v novém pohledu muže, jenž by ji mohl vymanit z prostředí, kde hyne. Nevyjde ze setkání obrozená, ale zraněná, zasažená ve své integritě ještě víc než jindy a navždy poznamenaná následky svého pochybení.

Odpovědí na vzmach transgrese je pád, regrese; Manonina vášeň nevede k transcenci. Byla jen nakrátko vytržena ze svého prostředí, ale jeho hradby nerozbila, skulinu neprorazila. Manon byla totiž pouhý fantom, nic po ní nevolalo, nic ji nezadržovalo. Pochopí to ve styku ošetřovatelkou, jež na ni dohlíží a jejíž každé sebemenší gesto je výrazem bezpečí a smyslu. Ve styku s ní si uvědomuje, jak je sama málo skutečná, rozplývavá. Manon i radista Pruneta, jehož příběh Saint-Exupéry jednou vylíčí (viz texty ke Kurýru na jih a Nočnímu letu, s. 115n), v sobě oba nesou ono „K čemu to?“, otázku vyjadřující absenci vazeb a domova.

Ošetřovatelka z *Manon* samozřejmě připomíná „slečnu“, ženu, jež se na zámku autora dětství starala o prádlo, vládla svému království povlaků a ubrusů; ale připomíná

také Saint-Exupéryho matku, jež před usnutím přinášela mír a požehnání. Dvě postavy ochránkyň, jejichž uklidňující gesto činí cestu opět volitelnou, odlišuje ji od blouďení. Zatímco však slečnino bílé prádlo navozuje představu neposkvrněného plátna lodní plachty, výšivky v *Manon* jsou projevem uzavřenosti a nenacházejí v ničem ozvuk: „Není možné stále plakat: člověk kapituluje. Vyčerpá síly nad prací bez poezie, nad prádlem, bílým, tak bílým, holým jako zeď.“

Obrazem povlaku a letmou vizí bílé vily končí těsně před Bernisovým osudovým pádem i *Letec*. Zabitý pilot a poraněná Manon si odpovídají. Dělí se o jeden a týž rubáš. Přejde však čas, kdy tato bělost už nebude barvou smutku.

Alban Cerisier

Text Tanečnice Manon je editován podle strojopisu. V nutných případech byla opravena interpunkce a pravopis.

Poděkování si zaslouží velkorysost a laskavost, jež zveřejnění tohoto textu umožnily.

TANEČNICE MANON

Kouř cigaret ji dusí, a ty věčné kroky číšníků: po celý rok, od začátku až do konce, pořád spěchají. A ten zadumaný barman, co pořád něco přemílá v hlavě, a ti tanečníci... Tamhleten unylý, s pohyby rozměklými od toho, jak pořád jenom objímá ženy – při tanci se mu každá přitiskne k srdci –, a tenhleten těžkopádný, který si vybírá jako koňský handlíř... A to šampaňské. Šampaňské, symbol radosti, ano, jako oslavné girlandy, jako dva praporky trčící z čela autobusu... jaký vynález!

Procházející číšník v bílém saku
a s ubrouskem přes ruku se letmo otře
o její stůl, jen co by jí šeptl: „Tamhleten

tlouštítk... chtěl tvoje jméno... bankéř.“
Vstane? Každých deset minut si chodí na
toaletu opravit líčení. Popovídá si s tamní
správkyní. Může si tam vylít srdce, říci:
„Mám toho po krk...“ Je to oáza klidu,
správkyně plete. Je to jako za kulisami,
či ne? Člověk se tu uvolní. Ty utahané
zoškliví: krk povolí, kyčle poklesnou.
Řekne se: „Tak jo, babi...“ a jde se zase
tančit. A cestou přes sál všechnu slabost,
všechnu hanbu zastře povýšená tvář.

Saxofonista po ní hází očkem. „Takový
hochštapler... jestli si myslí...“ Je jí do
pláče.

Přišla Suzanne: „Dobrý den, Manon!“
Přátelsky se usmívá, má totiž nový plášť.
„Takže pořád krásná, Suzanne?“ – „No?
Co mu říkáš?“ Otočí se, trochu napne šíji.
Vráska. První polibky míří právě tam...
A co? Člověk myslí, jak umí... „Můžu si
sednout?“ – „Ne, Suzanne, chci být sama.“
– „Někoho čekáš?“ – „Ne, ale jdi pryč.“ –
„Jsi praštěná?...“ Zbytečné vysvětlovat.
Jsou to věci pro ústa malé dívenky příliš

mlhavé. A potom, svěřovat se tady...
Takových svěřování byly už stovky,
přesmutné maličké monology, padající
do prázdna.

„Suzanne...“ – „Co je?“ – „Neodcházej!“

Suzanne velebně usedne, rozhlíží se jako
královna. Je za výlohou. „Mužské nech
být, Suzanne, potřebuju s tebou mluvit,
je to vážné.“ Suzanne ji mechanicky vezme
za ruku. „Podívej se na mě... jak si
představuješ muže snů, Suzanne, takového
opravdového...“ – „Brunet.“ – „Ale ne, na
to já kašlu... Pro mě, rozumíš, pro mě to je
muž, který nemyslí jen na to, jako všichni,
jako všichni... Řeknou ti pár frází, někam
si spolu vyjdete a pak konec, mlčí a už mají
v hlavě jen jedno, vždycky je to stejné. Pro
mě to je muž, který by šel na procházku,
naslouchal by mi, nic by nechtěl, rozumíš,
prostě takový...“ Suzanne si nedbalým po-
hybem zapne kožešinu, ohne při tom krk.
Cítí na něm hotovou žeň pohledů, usměje
se, ale stranou, pro ně. „Ten pitomý úsměv,
a přitom já to dělám taky.“ Suzanne, jež

nic neslyšela, přisvědčí: „Samozřejmě!“
Svěřovat se, tady!

Manon sevřela tvář do dlaní. Manon...
To jméno... stejně jako ten její červený
šál... Poslyšte, číšníku, kdo je ta holčička
v tom červeném. Manon... Mužům se to
jméno líbí. „A je ostatně taky hezké,
ano...“

„Já jdu, Suzanne.“ Suzanne zůstane,
jako koza u kolíku. Upraví si znovu lišku,
pak ji svlékne: má napilno.

„Dobrou noc, miláčku.“ – „Dobrou noc.“

Když jí vrátný v livreji otvírá dveře,
nakloní se k ní:

„Jsi dnes večer zlá... Kdybys chtěla,
však víš...“ Sevře jí paži... Vyškubne se
mu... Ale ne, bylo by směšné vykřiknout
na něj: „Buďte ke mně uctivý...“ Ale přece
jen, tenhle vrátný... trudovitý, a jako by
všechno věděl, rozezná majitele Hispanů
od těch, co přijíždějí v taxících. Ti první
jsou jeho rodu. Ti ostatní... ty posuzuje
podle střevíců. Štípl ji do paže, ten
uvozhřenec...

Všechny ty doteky, nějak je setřást. Cítí je na těle jako špinavé šaty. A myslí na mladické panny... Na panenské dívenky v těsných šatech, neopotřebovaných těl, které se večer schoulí do peřin jako teplé, klidné zvířátko... a je jim tam sladce. A ráno jsou svěží... Pff! Až moc velký přepych.

Vyšla ven. Vzkročit do ledové noci je jako vrhnout se do moře. Pocítí klamné dojetí, vzrušení, jaké se děvčat vždycky zmocní venku před barem. Na vteřinu, mezi dvojitou sklenkou alkoholu, mezi dvěma tanci s muži v oblacích jejich tabáku si vyjdou pod hvězdy uvědomit si svou bídu a mají pocit, že smyly svůj smutek...

Nebe je jasné. Nerostná záře nebe, růžové světlo lamp, obloukových, ne plynových... jako na předměstích... ale tady se v něm pohybují ženy v kožiších.

Manon hledá jednu uličku, zná ji, po její tvrdé dlažbě se na vysokých podpatcích půjde špatně. Pustí se tam, jako když se člověk opatrně brodí řekou... „Moje ulička.“ Jaký klid, žádná lucerna, nebe tak

vysoké... a na zemi světlo měsíce, rozprostřené jako sníh. „Tahle ulička,“ říká si Manon, „to je můj kostel.“

Tu a tam se mihne kočka, teplá huňatá koulička, v dlaních tak sladká...

Tiše si mumlá: „Jenže samozřejmě... muži vědí, co jsem... proto si neberou servítky.“ Ukolébává se romantickým smutkem: „Jsem pro ně... hračka.“ Pak zatne drobnou pěst a vrátí se k utkvělé myšlence: „Muže, který by měl ke mně úcty!“

Jde zvolna k náměstí Blanche, v srdci sen – a dav po ní stéká, aniž ji pošpiní.

* * *

Bylo mu jaksí teskno. Kolem něho všechno jako po ztroskotání. Vždycky hledal smysl kulisy, jako kdyby pramenem jeho únavy či hořkosti byl přímý styk s věcmi. Otočil se jakoby proti nějaké hrozbě, ale ne, takový klid! Jak se tak hroužil do křesla u svého masivního stolu, byl tak pěkně uvelebený ve světě, tak pěkně, v celé své

rozložitosti v něm usazený. „Takový klid!“ pomyslel si znovu. Myslel na klid trosečníků, na klid plynoucí z určitého postoje. Vstal, zvedl svých čtyřicet let – podle jeho soudu těžkých –, zahleděl se na své ruce opřené o stůl – trochu vrásčité, zbytečné. Pocítil náhlou touhu pracovat, jednat: člověk se pěkně opře lokty o stůl, otevře knihu, a svět kolem něho se zavře. Nesnil o práci, ale o práci jako ochraně. Věděl to, ani se však nepohnul.

Odtloukly hodiny, ozvaly se kroky – událost –, ale patřily jen služebnictvu. Někdo vytáhl žaluzii, šoupl kouskem nábytku.

Čekání, bolestné, ale prázdné.

Vyšel ven. Bylo opravdu léto. Z asfaltu stoupalo teplo. Psi spali. U řeky dělníci vykládali zboží z člunů ukotvených těsně u břehu na vodě plné světél. Svět se točil setrvačnou rychlostí jako továrna, jejíž mistr odpočívá. Trpím, pomyslel si, ale necítím to.

Copak tu děláte, děvenko? Manon, opřená o zábradlí, se radovala z rána jako

z nové zahrady. Jindy spávala, nechávala tělo odpočinout. Dnes však vzala svůj natrpklý hlad, svou nespavost, na procházku. Udiveně hledí na ten uspořádaný život, na čluny, dělníky, na toho muže, tak vážného.

Muž se dá odhadnout podle ramen. Vyjadřují jeho pýchu nebo únavu. Někdy na nich leží nesnesitelná tíha. Manon váhu muže dobře zná... Ale tahle ramena?

Muž na ni hledí trochu roztržitě, snaží se probudit vzpomínky. Jaký podivný den! Jeho minulý život, jeho velká přátelství, veliké lásky, všechna ta spousta námahy – jak to tak připlouvá a odplouvá, připadá mu to jako vlnění tak málo vzrušivé, že je sotva cítí. Z toho že si vytvořil život?

Poutá ho ta podivná drobná žena tady. Trochu vedle ní nachází sám sebe. Unavení lovci hladí své psy. Hladit je sladké. Co tady děláte, děvenko?

Tohle říkají všichni, nebo jiné stejně hloupé věty, ale ten hlas možná hovoří opravdu k ní: podíval se jen na tvář. A pak, je to člověk neznámého druhu,

ranního. Ti jsou jistě poctivější. „Jsem na procházce jako on. Hovoří se ženou na procházce, rozumíte... Sním...“

O čem, děvenko? Trochu se stáhla. Všichni muži mají hned tyhle myšlenky. Proč se vždycky snaží člověka otevřít, a ještě kdyby srdce! Ale to ne, jakmile se nasytí, už o něm netouží nic vědět. Muž, který přestal objímat a leží mlčky na zádech, je neprostupný jako hora. O čem, děvenko? Ne, tohle je něžné, určitě... Vždycky na to skočí... svěřováním člověk zkrásní. Život je banální, ale při svěřování má člověk minulost, jakou si zaslouží, má legendu...

* * *

Poobědvali spolu a povečeřeli. Číšník sklidil kávový příbor a Manon teď muže pozoruje. To je ta chvíle, kdy muži začnou být roztržití, klopí hlavu. Touha je u nich nejprve smutná, podobná jhu. Nabudou klidu, až když jsou si jisti, že vás mají.

Půjdeme?

Usmála se. Trochu nejistě, s náznakem něhy...

Otevřel dveře a pustil ji napřed. Její první opatrné kroky: pokoj, to je vždycky klec. Usedla v nohách postele. Rozhozená příkrývka na ní září svěží bělostí. Muž ji vzal něžně za ramena... „Počkejte, až přivyknou...“ Zrychlil se jí dech.

On, přidušeným hlasem: „Lásko...“ To slovo ji rozruší. Tady, v tomhle pokoji plném knih a těžkého nábytku, pokoji solidním jako lodní kabina... ach, to není jako jinde. Nějaký portrét... možná jeho žena... jak dlouho asi? Možná dvacet let? Tohle je obydlí jako na předlouhou cestu... jiný svět. To není hotelový pokojík, jímž člověk projde lehce udýchaný, aniž to kdo zaznamená, ani garsonka, kde je všechno tak sešlé, že to neuchová ani otisk. Manon si tu náhle připadá jako nějaká ubohá, uválená, otlučená věc... Lásko, řekl... To nesmí... „Já, vaše láska? Krásná láska! Vy nevíte, co já jsem...“ Tázavě se na ni zahledí. „Malá tanečnice, rozumíte... To se ví,

tancem se neuživím!“ Opustila ji všechna odvaha. Muž ji hladí roztržitým prstem po vlasech a mumlá: „Chudinko malá.“

Manon cítí, že je mu to přiznání lhostejné, že je ani neslyší. Před chvilkou by ho byla odstrčila, nebo k sobě přitáhla, ale teď... Co jiného je pro něj než věc, jako pro každého? „Jsem holka pro muže,“ řekne zoufale. Vzal ji do náruče a kolébá ji. Kdyby ji tak mohl jenom kolébat, prostě jen kolébat, dlouho... poskytl jí den prázdnin, hovořil s ní jako s přítelem, dověděla se – byla pozorná – spoustu věcí. Kdyby mohli takhle zůstat. Pokusí se nemesle svěřit: „Mít kamaráda, to je můj sen; jednoho jsem měla, když mi bylo smutno, řekla jsem mu to, a on taky...“ Políbil ji. „Ach! Na ústa ne...“ – „Proč, maličká?“ – „Na tvář, to je něžnější.“ Přitiskla se mu k rameni.

Jeho však tíží pustota, jež na něj dolehla při probuzení. Potřebuje se ztratit sám sobě. V objetí se dá všechno utopit, lítosti, touhy... to všechno pak zmizí.

Jak se Manon svléká, vystane nahý, zářivé rameno. Opřel o ně hlavu. Je teplé, živé... „Moje malé ochočené zvířátko,“ opakuje teď umanutě.

Manon v tom cítí jeho narůstající smutek: muži jsou šílení a tenhle se vši svou jemností je teď stejný jako ostatní... nesmyslné pohyby, nakousnuté věty... muži...

Člověk nerozumí, co to mají v očích. Nerozumí jejich touze. Vyvolá jim nevědomky v tváři bolest, rozkoš, dokonce i nenávisť. Neví, za jakým ztraceným obrazem se to oni pachtí, neví, jak jim pomoci... muži jsou šílení!

Nesměle to znovu zkusila: „Ne... zůstaňme přáteli...“ Pořád ještě tolik doufá v mír. „Vděčím vám za takový krásný den...“ Přejede prsty po mužově tváři... lehounké pohlazení, lehounká bariéra. Ale on šeptá: „Dej mi, po čem toužím, dej...“

Manon křečovitě sepne dlaně: „Ale to je moje řemeslo! Jste metař, celý život zame­táte, konečně máte den volna... Navštívíte přítele, celý šťastný, šťastný, a on vám

řekne: „Tumáš, pobav se zametáním!“
Pláče. Ale on přiškrceně hučí: „Je mi dnes těžko, ty nevíš, dej mi, po čem toužím.“

A tak zkřížila ruce na prsou, malá nevinná oběť, skoro počestná. „Jsem na světě pro potěchu mužů, ale nemám právo nic zapomenout.“ A zůstane tak, netečná. Jen ret chvílemi prozradí bolest a otevřené oči hledí do místnosti, na robustní, masivní pokoj, zbudovaný pro plodná spojení, pro vážné hodiny života. Mohla by se tu cítit povznesená, očištěná... „Jsem jen malá, uválená, špinavá věc, jsem... jsem...“
Už není ani smutná: je to prostě život.

* * *

Za honosnými, ostře rudými závěsy ponuré svítání. Probudil se a znechuceně na to hledí. Nebe je šedivé. V dálce se po něm rozprášilo hejno havranů. Jeho pokoj: v bezbarvém světle jeden po druhém vyplouvají předměty. A s nimi, jako břemena, jichž je potřeba se opět ujmout,

se vnucují vzpomínky. Na stole klobouk, na židli šaty, zmuchlané prádlo.

Přemítá nad těmi pozůstatky. Po jalovém vzruchu tenhle tichý nepořádek. Ustal pohyb, a toto je smutná bilance.

Myslí na to, jak teď správci nočních podniků smetají k prahu modré konfety, růžové vějíře, do nichž byla ustrojena radost. Z jeho včerejšího potěšení zbyly jen tyhle šaty, jen to zmuchlané prádlo.

Vstal, oblékl se, je to jako uniforma, cítí, že teď může mezi sebe a tu ženu bez okolků vložit dostatečnou dávku konvence, zdvořilosti, a přitiskne čelo k oknu.

Probudila se i ona, ale ještě prodlužuje sen. Ví, jaké osamění ji čeká: muž je ráno na jiném břehu. Ale ještě horší by byla něha, protože u muže se vždycky smísí s touhou: nikdy nejste v bezpečí. Když vás vezme do náruče a přitiskne vás k sobě, odhalí ve vás ženu... proto je potřeba mlčet, nastavit jen zlehka tvář, odřící si minutku spočinutí na rameni a spoustu iluzí...

Člověk se neprobouzí nový, lepí se na něj ve vlhkých peřinách celý jeho minulý život.

Bilancují oba dva. Muž se posadil, čeká, vzpomněl si, aniž ví proč, na jedno venkovské dobrodružství. Pomiloval se tam s jednou prostitutkou, ale fyzicky to bylo bez chuti. Ta žena se nedala nijak obnažit.

Byla oblečená do své rutiny, do svých gest, své nudy... Náhle v duchu vidí zkrabacený červený přehoz, který tehdy ani nesundali, aby zasvítilo bílé ložní prádlo. „Je mi čtyřicet let,“ pomyslí si, „čtyřicet let, čtyřicet...“ a drsně se k ní otočí: „Ty mě nenávidíš.

Ano. Budu starý.“

Manon se napůl zvedne a teď ho vidí. Vidí, že nemá, čeho by se v životě držel. Je to jeden z těch mužů, kteří zaplatí šampaňské, kapičku si nalijí a pak: „Už nemám žízeň.“ Nejednou se s takovými setkala. Nevěděla, jakého jsou povolání. Hodně utráceli, ale nevesele. Jednou večer jednoho zatkli. V jednom baru, večer, dva inspektoři... Beze slova jenom zaťal zuby a ona řekla: „Pane inspektore,

já jsem slušná žena, jsem tanečnice z rue Blanche...“ Zůstala sedět, před sebou plnou číši, úsměvy kamarádů. „Smůla, Manon...“ A ten vrchní, jak se snažil: „To nic není, to nic... to víte, pane, ať je člověk jak chce opatrný, všechny zákaz-níky nezná...“ A ty řeči. „Něco s dovozem... ach, no ovšem, je to cizinec.“ Zatímco na ni vrchní úkosem hleděl, jedním tahem dopila. „Ten pitomec, copak za to můžu...“

„Měl jsi nějaké ošklivé problémy, že?...“ Jsou takoví, kteří žádné neměli, a pak ti, které to poznamenalo. Na první pohled se to nepozná, ale při milování ano. Nejste pro ně absolutně ničím, hledají něco jiného než vás. Co? Zachvěla se znechucením...

Jde nejdřív k zrcadlu. V něm se ukáže, co od včerejška uvadlo. Jak spala tváří na sevřené pěsti, má od toho na spánku skvrnu. Od rtů dolů vráska. „Jsem ošklivá.“ Vyndá z kabelky rtěnku, pudr. Spraví si účes, opět se namaluje, nalíčí: její růžové šaty s dekoltem jsou teď směšné. Zapne si

dobře plášt', tak. Je z ní malý ovázaný balíček, bonboniéra se stuhou.

Je to pokaždé stejné.

* * *

Té noci se jí stýskalo po baru. Ten vrátný u dveří je vlastně úslužný přítel. Barman dokáže poradit a paní u záchodků je uklidňující jako matka... Orchester za závěsem haly má kouzlo hutného prostředí, hutného jako oceán. A to ostré světlo také, každý je v něm ohraničen jenom na své vlastní tělo, na svá vlastní gesta.

Ona vejde při posledním tónu. Mávne saxofonistovi, který dohrál *hes* a usmál se na ni. Pak se posadí.

Během vložek vládla v sále vždycky ochablost. Každý se choulil, uzavíral do sebe. Narůstalo ono znechucení, jež lidi odděluje a v němž je i člověku samotnému nedobře. Ti, kdo ještě šaškovali v sále, už nebyli zvěstovateli, rozdavači, šiřiteli životní vervy. Působili náhle osaměleji než

herci. Ulpívaly na nich pohledy a nutily je, aby se v rozpacích vraceli na svá místa.

Ženy, bradu v dlaních, zhnusené svými pozornými gigoly stejně jako cukrovím, nebo unavené svými robustními manžely, hleděly upřeně před sebe. Muž po jejich boku vypínal svou vyztuženou bílou hrud' a v tušení nastávající nepříjemné hodiny, kdy bude žena celá naježená a nepřístupná řeči ani dotyku, pokuřováním předstíral spokojenost.

Jeden z hostů se odvážil položit ruku na holou paži své společnice. Celá se odtáhla: „Nech mě...“

Usmál se, spočítal třásně na jednom závěsu, pak na ni znepokojeně pohlédl: „Nehodlá tu snad zůstat deset let? Že bychom šli?“ – „Co na mě tak spěcháte?“ Dvakrát třikrát otevřel ústa, hledaje slova, která nezasáhnou žádný nerv, nenašel je.

„Žena...“ pomyslel si. To neurčité slovo ho uklidnilo. Dalo mu pocit, že on jediný je logický, silný.

Všichni jako kdyby čekali na nějaký

tajemný signál. Barman, unavený svými hlubinami, zíval. „Nech mě, já přemýšlím...“ říkaly holky.

Jakási bytost v nich už tady nechtěla dál setrvávat, náhle ji to dusilo, bouřila se. Zlobilo je, že je přítel nevyvolal celé do světla, že jim zabránil se vyjádřit. Vedle takového svědka příliš mnoha důvěrností nemáte už právo na svobodu. Zná vás. Jeho lehce ironické úsměvy dokáží určitý druh rozletu hned zarazit. „Buď přirozená!“ řekne vám. A člověk má pocit, že hraje komedii.

Nemůžete mu dokonce ani odpovědět: „Ty mě neznáš!“, protože je až příliš jasné, že má pravdu. Stud vám neuchránil srdce o nic víc, než uchránil tělo: on je viděl nahý.

Přesto má každá z nich pocit nespravedlnosti. Matně ho vyjadřují slovem: „Sobče!“ Přítele to šokuje. Ale proč se tedy vedle něho všechny city, všechna gesta, omezují vždycky na to jedno jediné? Jsou uvězněné v tom, co on o nich ví, a nenávidí to jako chomout.

Sní neurčitě o neznámém, který je jednoho dne vysvobodí: „o tom jednom, který...“ o tom jednom... a věří v předurčenost lásky.

Hledají prostě panenského svědka, u něhož by mohly obnovit svůj obraz. „Ty, ty mi konečně rozumíš...“ řekly by mu a mohly by se oddat zakázaným krásným citům.

Říci tomu neznámému: „Měla jsem velikou lásku, neutěšitelnou...“, zkusit to s dosud živými zkrášlujícími vzpomínkami, které vženou vlhko do očí, a náhle zjihlá vidět, jak zpozorněl, zvážněl... zvolna se v něm rodit mnohem hezčí, nová... moci se zdát smutná, a zesmutnět a toužit... „Žít v Norsku“, protože, miláčku, ty jejich pohádky. Udělat si duši.

Ale vedle muže, který zná jejich neřesti, jejich slabosti, jejich líčidla, a sotva je zaznamenal, dal jí tu nálepku jednou provždy... Jaké vězení!

Zarputile spřádají sny, zatímco muž to zvířátko, které sebral, hlídá a ukazo-

váčkem mu jemně laská šíji, aby zjistil, „zdali už nás ta nálada přešla“. Kouká na hodinky, kouří, vypíná hrud', vůbec ten hněv nechápe.

Ale Manon je moudrá. Konečně jedna rozumná holčička, řekla by paní od záchodků. Manon čeká, až si orchestr odpočine, protože hudba, hluk, šampaňské, „to jediné mám ráda... to jediné.“

* * *

„S muži, Suzanne, je v podstatě těžká jedna věc, být veselá.“ – „To máš pravdu,“ řekne Suzanne, „zajímá je, když jsme smutné.“ – „A pak, člověku je veselo, když je veselý,“ opáčí Manon. Suzanne té záhadné větě přitaká.

Zastavily se na horkou kávu v jednom z malých bister, jež zůstávají v noci tu a tam otevřená jako místa k chvilkovému přistání. Platí se rovnou u pultu. Číšník klouže z jednoho konce na druhý jako kyvadlo. „Kolik je hodin?“ – „Pět.“

Číšník naplňuje šálky se zázračnou obratností. Zastaví proud kávy přesně v pravou chvíli. Hopla! Berte si to! „Kolik je hodin?“ – „Pořád pět!“ Suzanne ho opraví: „Pět a jedna minuta.“

Manon si mne dlaněmi oči, zívá.

Nebýt toho, že káva pálí, ani by nevěděla, zdali vůbec žije. Noc skončila, ale hučí dosud v uších jako ujíždějící vlak po skončení cesty. Sedí tu zamyšleně dva hezcí Argentinci, neškodní, nelze se jim vloudit do očí. „Inženýři, rozumíš...“ Mají své povolání: pevná půda. Také oni zívají, protahují se. Vysoukat se z noci dá námahu. „Kolik je hodin?“ – „Už je ráno!“

První paprsky slunce v ubíhající ulici. Chodci za sebou vlečou noc už jen jako dlouhatánský stín. Kameloti rozhlašují nové datum, konec jedné vlády. Inkoust je dosud čerstvý, takže rukavice dolů. Život má vůni teplých rohlíků a svěžího lůžka, které na vás čeká. Ráno do něj sklesnout je takové blaho. Sbohem, drahoušku! – Sbohem, drahoušku! – Sbohem!

Ulice je průzračná, samé světlo, jako nějaký průplav. První tramvaje ostře skřípou, probouzejí. Tanečníci, ženy, zimomřivá těla v těsně přitažených pláštích jako ve schránkách, se vracejí na Pigalle a na náměstí Clichy. Panuje tu čilý ruch, zvonivý bzukot rozhovorů. Kožešiny a plesové róby tvoří skvrny o tisíci barvách. Je to, jako když se slétají stěhovaví ptáci, než se dají na cestu.

A to svěží ráno, jako koupel...

Manon už je ve svém pokoji, ve svém ptačím hnízdě, odhrne žaluzie...

– Město, jak tu teď ležíš jen s jednou jedinou, a zrovna tou nejprostší zvonící vztyčenou do prvního slunce a se vší ostatní těžkou nádherou, se všemi paláci ponechanými ve stínu, vypadáš jako vesnička. Slunce přiostrilo na tvou obranu jen jediný hromosvod, jen jediná korouhvička nám ukazuje vítr, jen jediný pták by se mohl snést k městu.

„Co se to stalo? Proč jsem šťastná?“

Muži – zařazuje si je pod to jedno slovo

všechny –, nebo alespoň ti lidumilní mezi nimi, by se ve svém soucitu zklamali. Politování je od člověka dar tak štědrý, že je nutné si ho zasloužit nevyčísitelným smutkem. Pcha! Muži nejsou všechno... ani jejich neřesti či jejich mravnost... dokonce teď neznamenaají už vůbec nic, pánbůh s nimi!

Je tu jen dívka, jež si u okna mne oči a cítí nával radosti ze života. – Proč? – Protože občas prostě člověk takhle rozkvete... dívka, jež si něžně šeptá sama pro sebe: „Ach, kamarádko...“

* * *

Proč hodně mladí hoši člověka rozesmutňují? Nelze je milovat, to je pravda, nebo nanejvýš jako mladší bratry: takový mladík ještě nic není...

„Manon...“ Má dětské rty a pěkně vykroužená víčka: u mužů bývají povadlá. „Manon... je to poprvé.“ – „Chlapečku!“

Hodně mladí hoši se vždycky okouzlí,

berou vás do náruče, děkují vám. Myslí si, že sami také hodně potěšili; je jim to přáno. Jsou neobratní jako štěňata, musí se jim poradit: „Žena je křehká bytost, musíš jemně...“ Vaše laskání později přenesou na milenky, které budou doopravdy milovat.

„Manon, ty jsi smutná?“ Je bezbřehá.

Její uklidňující, konejšivá nahota ho udivuje, všude totiž, od šíje přes ňadra až ke kyčlím nachází tutéž hladkost těla jako na tváři. „Jsi půvabná...“ Použil to nejněžnější, nejvíc zaobalené slovo. Zbavil se matoucích představ lyceisty: ta nahá žena je součástí jeho vlastního těla.

„Myslí si, že jsem stejně mladá jako on...“ Schoulí se u něho, hlavu v jamce jeho ramene. Chvilí jdou životem bok po boku, ale jen na kratičko. Zítra ji on předejde. „Jsem jenom taková věc k použití. Jen taková holka z baru...“

Potkala bratra, řekne si později, jenže ho úplně nepoznala, nenašla heslo, přes něž by si porozuměli.

Zavřel oči. Jeho tvář je jako zavřená

pěst, linka rtů vyjadřuje náhle rozhodnost. Na lících trocha stínu: spící mužské neznámo.

„Chlapečku... ještě pořád totiž, chlapečku můj, jsi jen chráněné tělo, chráněné blondaté tělo. Cítil ses však v mém náručí jako dobyvatel a tvoje tvář se uzavřela jako pěst. Jsi muž.“

„Manon...“ – „Odpočiň si. Buď rozumný. Máš před sebou celý život...“

Manon vstala. Pod balkonem leží město. Nadcházející noc obnažuje každý zvuk, vylupuje ho z ruchu dne jako ze slupky. Pískot odjíždějícího rychlíku je výkřik zoufalce.

Nad kalným světlem výloh těžká průčelí domů. „Tady je můj život...“ Okna, jež se rozsvěcují, jsou příliš vysoko, jako hvězdy.

Než si ten starý dopnul vestu, pronesl kázání: „Děláš špinavé řemeslo. Zasloužila by sis lepší. Taková písarčka vydělá měsíčně šest set franků, vdá se a je šťastná. Měla

bys začít žít jinak.“ Manon mu pohlédne zpříma do očí: „To mi povídáte teď? To je dost legrační. Ale proč ne: ožeňte se se mnou.“

„Takové bych fackovala, Suzanne.“

* * *

„Ne, to nesmíte... neubližujte mi.“

Káča pitomá, kdo mluví o ubližování?

Vousáč s lorňonem se směje. Ten mladý, co vypadá jako holčička, ji za loket zadržel a nutí ji, aby se napila. Číše narazila na zuby: rozbije se! Ten třetí, úplně opilý, prohlásí vážným tónem: „Nic nechápe... nechte ji být...“ Připadá mu, že ji snad něčemu učí.

„Ne. Napije se, nebo jí dám facku.“

Vousáč se směje.

Vrchní, úřední osoba, vrchní nikde, obstaral likéry, aniž je vyrušil. Ale Manon ho vidí: „Ubližují mi...“

To se ho netýká. Zavřel za sebou dveře.

„Teď mám červenou skvrnu...“ Tiše před zrcadlem pláče. Pak se napudruje.

Tři hosté, uražení, ale důstojní, na ni smutně hledí.

Urovnal si manžetu. Má takovou bílou paži, jako selátko, pomyslí si Manon.

A s ním že by?... Ne!

„Hned jsem zpátky.“ Utekla. Uf! Ulice... „Svěží noc... Má milovaná noc...“

„Tak co večere, pěkná?“ – „Ano, Suzanne, vzala jsem roha.“ – „Celá ty. Neděláš dobře.“

Noc začíná a Manon nemá odvahu.
Noc... bolestná noc...

Ty jsi dávno zvyklá, Suzanne, ale nemám tě ráda. Jsi lhostejná jako tažné zvíře. Vykládáš mužům, že se ti tvé řemeslo oškliví, protože se jim líbí spát s krásnou dušičkou, ale když tě polechtají, ochotně se směješ. A nepotřebuješ žádnou oporu,

protože když ty usedneš, svět se přestane hýbat. To máš štěstí: já, já pořád myslím. – Na co? – Na všechno Suzanne... ale přesto tě mám docela ráda.

* * *

Manon hladí kufry: jsou kožené a se silně vyztuženými rohy. Hlavně ty rohy, ty opravdu vzbouzejí důvěru v život. Manon také obdivuje cestovní příkrývky, těsně srolované, z hebké vlny, taková zásoba tepla! Člověku to všechno dává takovou jistotu.

„Vezmi lístky k sobě, Manon.“ Všechno je snadné. Vrátní, poslíčci a jiní zaměstnanci uhlazují vaše kroky dnem. Někdy i smeknou čepici.

Světlé kupé je teď zavalené kufry, nástupiště je plné lidí, ale je jasné, že ti jsou z jiného světa. Vlak se od toho davu, od těch světel, od té minulosti zvolna, bez otřesu odpoutá. Člověk bude náhle jako nový, čistý.

„Na co myslíš, drahý?“ – Na zavazadla; každý vždycky myslí na zavazadla. Spočítal je, pak na ni pohlédne.

Rychlík se dlouhou pružnou vlnou hrouží do noci. „Zhasneme, chceš?“ Měsíc, jak září... Roviny běží, pootáčejí se a vzadu odplouvají. A běží další, pootáčejí se, odplouvají. Jedno po druhém vystávají města jako růženec: odnáší je vlna kopce. Věže, zvonice se naklánějí a pak se zvolna utápějí za oblými hřbety plání.

Pohlédl na ni: „Proč mě máš ráda, Manon?“ – „Já nevím...“

Měsíční světlo jí pohladí čelo, pohne na něm stíny: čelo ztratilo tělesnost, nese myšlenky. „Ty máš pilná holčičko...“
Usmála se.

„Proč ho mám ráda?...Když jsem říkala: muži...“ Myslí na ně, na ty ostatní. Tenhle je jiná rasa, s ním to není řemeslo. „A taky je bohatý... Ale na to kašlu.“

Manon se plete; když s obavami stanovíme cenu, když s napětím sledujeme tvář, ruku, peněženku, je těžké být ženou.

Je těžké být ženou, když muž znamená zítřejší jídlo.

„Ale mám ho ráda i tělem...“ Ano, samozřejmě.

Manon pokojně usnula.

* * *

Měl úslužné kamarády, kteří mu už několikrát zabránili provést hloupost. „Vážně vzal tu štetku s sebou?...“

Bar teď působil přízračně: byly čtyři hodiny ráno. K vypitému alkoholu se přidával spánek jako další alkohol: mátl se jim zrak. Pak se jich náhle zmocnil přechodný záchvat úžasného přátelství, rozechvěl je sladkým vzrušením.

Pohybovali se vláčně jako plavci ve vodách. Jeden z nich pomalu vyšplhal na barovou stoličku, a jak se otočil, aby objednal kmínku, jedním přízračným pohybem se otočili k barmanovi všichni, jako ryby k červu.

„Potkal ji já nevím kde. Měl ji bůhví za

co: je to trouba.“ – „Manon? Za pětku.“ –
„Však ho poučíme.“

Tři sta kilometrů, namol opilí?

Procházka...

* * *

Jejich světla se míhala nocí, vymetala ji jako rovnou podlahu: matné obrazy vystávaly, ukázaly se a zase mizely. Reflektory před nimi odvíjely přesně jen takový kousek silnice, aby je mohla vsát. Šípy topolů mířily k nebi, před nimi se hroutily, kácely jako stržené provazem: nebe zůstávalo. Do vršku, s vršku, jednou těžcí, podruhé lehcí, ale všechno jako po másle. Silnice se tomu tempu hladce poddávala.

Šustění topolů kolem nich pojednou ustalo. Vyjeli na holou pláň, tak široou, že si i přes hukot motoru dál pokojně ubíhala, pláň zalitá měsíční září a v dálce s vysokými topoly jako důkazem, že v jiné rovině je to jen pomalý, jalový hon. Před nimi pelášil zajíc. Zvolna ho doháněli. Zvolna

vklouzl pod kola. Jen příčné cesty, vybělené lunou, přesekávaly nehybnou pláň.

K ránu se jednolitá krajina rozpadla. Ponuré stromy, domy, upluly jako trosky. Světlo jí pak dalo novou strukturu: zelené kopce, modré rybníky. Začínali skoro ztrácet sebejistotu a na tvářích cítili svůj jednodenní vous. Ale chránila je opilst, jejich teplý kožešinový límec. Nepřemýšleli, byli jeden blok.

* * *

„Ráno, a vy ve večerním? Jste opilí?...“ Manon je zná, úzkostně se k němu přitiskla. „Dobré ráno, Manon! Jakpak se máme? A co Pigalle?“... „A co já, vzpomínáš si na mě? Stará známost. Tak co, Manon, pořád tak hezká...“ Každá věta jako políček. „Do čeho se to ti pitomci pletou?...“

Obrátil se k nim: „Proboha, vysvětlete mi...“ a potom k ní. Zavřela oči.

Slyšela jejich hlasy jako zdálky; nerozuměla, co říkají. Pak je otevřela, oči hleděly

do světlého salonu. S péčí skromné manželky tu pěkně vyrovnala drobné ozdůbky. Její košíček s šitím na stole – ohrožený mír.

„Proč jim naslouchá, když ho mám ráda?...“

Nepříjemně tuhá košile a smutně zamýšlený výraz od toho, jak bojovali s ospalostí, jim dodávaly klamnou důstojnost. Manon udělala ještě poslední pokus, usmála se, ale oči se vzápětí zasmušily a zoufale utkvěly na křesle, košíčku s šitím a dlouhém kuželu světla na parketách. Potom však, jako zvířátko, které chtějí utopit, potom se přestala bránit, její nekonečně unavený pohled se pozvolna všeho toho klidu vzdával a Manon se utekla do snu, v němž tančily domy, lidské davy, muži...

* * *

„Je to pravda, Manon?“ Pověsila se mu oběma rukama na klopy saka, čelo opřela o tu širokou hrud': „Můj drahý, tomu nemůžeš rozumět.“ – „Je to pravda,

Manon?“ – „Mám tě ráda nade všechno na světě!“ – „Je to pravda, Manon?“ – „Ano.“ – Tys mě oklamala, lhala’s mi, jsi... něco ošklivého.“ – „Ano... Ale ty tomu nemůžeš rozumět!“ – „Pusť mě.“ – „Ach, nikdy...“ – „Pusť mě.“

* * *

Nádražní zvonek cinká, kufřík je těžký, železniční koleje se lesknou jako nažehlené.

Ten muž ji miloval: teď jí pohrdá. „Zná o mně všechny ty špinavé historky...“

* * *

„Prosím vás, přijďte. Musím s vámi rozhodně mluvit.“ Sešel se s ní. Svůj malý klobouček nahradila okázalejším účesem, ale nezhubla, naopak přibrala: obrana těla před srdcem. Patří k ženám, které smutkem ztloustnou a pozvolna se přestanou trápit. Podala mu buclatou ruku, kulatou

jako jablíčko. „Zošklivěla jsem?...“ Pochopila ho a hledí teď utkvěle před sebe jako ztracená, zapomenutá na té kavárenské lavičce jako zavazadlo. Trochu se chvěje, u nosu vrásku, v co doufala?...

Vzala ho za ruku. Co si představuje? Muže to podráždilo. Je to útok na jeho svobodu. Řekne jí něco tvrdého, tím to skončí, řekne jí... Ale první mluví ona. Má dosud ten jemný hlas, který bylo tak pěkné poslouchat se zavřenýma očima. Manon s nekonečnou něhou řekne: „Můj starý příteli...“

Nebojuje. Obětovala minulost, obětovala štěstí, aby zachránila alespoň přátelství, aby tu ruku, o níž cítí, že už teď je v její dlani nesvá, aby ji neodtáhl, aby ...

„Můj starý příteli...“ řekne. Ale pláče.

„Sbohem, Manon.“ – „Chci ti ještě něco říct, chci ti říct...“ Jde za ním. Chce vědět, co z ní ještě v té uctívané mužské hrudi zbývá. „Proč jsi byl tak tvrdý... proč?“ Krácejí rychle, procházejí tržnicí, těžké

kamióny se zeleninou tam vykládají zboží, buclaté zelné hlávky vypadají pod obloukovými lampami jako zinkové. Působí to, jako by se tu horečnatě budovaly vítězné oblouky, repozitoria. Nádeníci si otírají celodenní pot, spěchají, aby je nezastihlo druhé svítání, neukázalo jim, jak jsou mokří, utrmácení, zestárlí o sto let jako po milování. „Ještě tenhle vůz vyložit, a bude den...“ myslí si Manon. Ale trvá jim to, než tu slávu spustí, trvá jim to, než nastolí svítání! „Pověz mi... pověz mi... protože jsem lhala? Protože jsem dělala to řemeslo... Kdybys věděl, jak se za to před tebou stydím!“

Zaťal zuby. Neví. Byl bohatý, ona nebyla nic: všela mu na nos bulíky. Nenapadne ho, že jí peníze dovolily milovat. Neví, jaký přepych je láska pro dívky jako Manon.

„Takové pohrdání, to ne...“ Pověsila se mu na paži, rázně ji však odstrčil. Tvář mu zošklivěla.

„Měla's mě za troubu, děvenko.“

Manon na něj hledí s rozšířenýma očima.

Zvonek mlékařů už hlásá mdlý jas svítání, zimomřivě pocinkává ulicemi. První chodci, které Manon potkává, jsou drsní a zdraví, nadechují se jako první nového ovzduší, ale ona a nádeníci vstupují to ráno do života se zkušeností, jež je k neunesení.

„Manon, co děláš!... Manon!“

Brzdy zaskřípaly. Manon jen vyhekla.

Spařila jen temnou masu nad sebou, teď je jí zima. Hlasy zní slabě, jako ve vlaku, když člověk sní: „Nehoda... Ustupte... zastavte první taxík...“ „On mi řekl... řekl mi... je stejný jako všichni ostatní...“

* * *

Nemocnice. Z nosítek je vidět jen tympanon nad portálem a nekonečnou kymácející se klenbu chodeb.

* * *

Nechte mě umřít... nesahejte na mě...

* * *

Ta postel je veliká jako moře.

* * *

Ne, nechci ho vidět. Ať jde pryč.

* * *

Ach, Suzanne... On mi řekl... Sloužila jsem mužům, Suzanne... ale ještě nikdy srdcem.

Jsou pro muže potravou. To věděla. Ale také pro sochu jich samotných, kterou si budují, a to je nelítostné.

* * *

Protože horečka stoupá, přišel kněz. Řekl jí: „Musíte se kát za svůj život.“
Kát se!...

Tvář má od horečky strhanou a lesklou jako po dlouhém boji. „Kát se... Můj život... Vrchní v Pigall's se vždycky tváří tak výhrůžně. To se ví. Proč? Chtěla bych ven: na Clichy je trh. Na dřevěných konících má člověk pocit, že ho unášejí pryč, pryč... Je mi zle. Dobrý večer, paní...“

Ošetřovatelka. Má takový nesmírně klidný pohled, může se jí říct: „Rozsviňte lampu, dejte mi napít.“ Má vždycky čas to udělat. Jistě má nějaký daleký, velice daleký cíl, cíl, o němž si je jistá, že ho dosáhne: možná stárí?

Ošetřovatelka koná přípravy na noc. Poklidila stůl, zatáhla záclony, rozsvítila lampu se stínidlem. Přechází sem a tam, vždycky se vynoří ze stínu celá bílá, jako by zároveň s ní přicházelo světlo...

Vykonává svou tajemnou práci mírnými, měkkými pohyby. Vytváří v pokoji mír. Poplácává věci, jako by uspávala hnízdo mláďat. Natahuje přikrývky, aby nad bolestí vládla jednolitá bělost; co je zmač-

kané, co dělá stíny, to nemá ráda, všechno zklidňuje...

„Mám zhasnout?“ – „Ne...“ Teď bude v křesle tiše vyšívát, vytahuje jehlu tak jemně, jako by z plátna sbírala neviditelné květiny.

Manon nabyla veliké moudrosti, všechno teď chápe. Chápe, co je dvě odděluje: ta žena, co přechází sem a tam zcela mimo ni, stojí pevně na zemi a něco váží: je na jednom břehu a ráno je město v jejím okně celé nachystané, se všemi komíny, zvonicemi, mraky... A tak v klidu odejde. Manonin svět je neskutečný. Město je jen zbytečná, neurčitá kulisa, které už Manonin maličký život nedodává smysl... Něco jako divadelní překližka. Vzpomínka na radosti a smutky už ani nedojímá, staré vidiny už nebolí: Manonin svět je smutná fraška. Manon je nyní jasné, že zemře. „Paní, paní...“

„Spěte, děvenko, čelo vám jen hoří.“
Ty svěží ruce: „Nechte je tam.“ Svěží jako pramínek, který v ní tryská, proniká jí, stává se její myšlenkou...

Hodiny zvolna vyzvánějí. Jedna... dvě...
tři... Každý úder o něco pozdrží život...
Deset... jedenáct... Ale ten poslední dosud
zní, pořád zní a přináší obrovské ticho.
Noc... noc... nekonečný úder zvonu.

* * *

„Bude kulhat,“ řekl chirurg. „Byla jsem
tanečnice...“

Schoulená u okna, za nímž je bledý den,
vzala zas do ruky jehlu. Vyšívání dodává
věcem příchut' věčnosti, nemožnosti
uniknout, člověk se nad tím sklání, když
je život bezvýchodný... není možné stále
plakat: člověk kapituluje. Vyčerpává síly
nad prací bez poezie, nad prádlem, bílým,
tak bílým, holým jako zeď.

Předmluva, Alban Cerisier	9
Tanečnice Manon	25
Letec	67

V českém znění textu *Letec* je pro pasáže odpovídající pozdějšímu publikovanému textu použit překlad Marie Veselé (*Kurýr na jih*, in *Válečný pilot*, Naše vojsko, 1967).

ANTOINE
DE SAINT-EXUPÉRY

TANEČNICE MANON
LETEC

Z francouzského originálu *Manon, danseuse suivie de L'aviateur*, vydaného nakladatelstvím Éditions Gallimard v roce 2007, přeložila Věra Dvořáková. Ilustrace Jan Hísek. Obálku a grafickou úpravu navrhl Zdeněk Ziegler. Vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o., roku 2008 jako svou 850. publikaci. Odpovědný redaktor Filip Outrata. Vydání první. 1,78 AA. Stran 88. Vytiskla tiskárna Ekon, Jihlava.

Nakladatelství Vyšehrad, s. r. o.,
Praha 3, Víta Nejedlého 15
e-mail: info@ivysehrad.cz,
www.ivysehrad.cz

ISBN 978-80-7021-960-7